25/02/2019

«Τσάμηδες αυτή είναι η ιστορία σας»: Μία αποκαλυπτική μελέτη

/ Ορθόδοξες Προβολές

Μία ανάλυση για την ιστορία των τσάμηδων που νομίζουμε ότι καλό είναι να διαβάσουμε όλοι μας. Το παραμύθι των τσάμηδων θα μας απασχολήσει απ΄ ότι φαίνεται για πολύ και καλό είναι να ξέρουμε ποιοι πραγματικά ήταν.

Το κείμενο-μελέτη του Όθωνα Κ. Κυπριωτάκη* που ακολουθεί είναι αναλυτικό, κατατοπιστικό, διαφωτιστικό.

Γεωγραφία

«Τσαμουριά» (Cameria) είναι το ανεπίσημο όνομα μίας ευρύτερης περιοχής του γεωγραφικού διαμερίσματος της Ηπείρου. Έχει σχήμα αχιβάδας με δυτικό προσανατολισμό. Οριοθετείται ανατολικά από Βορρά προς Νότο από τους

ορεινούς όγκους Μακρύκαμπου, Τσαμαντά (Μουργκάνας), Κασιδιάρη και Κουρέντων, τις προσβάσεις του όρους Τόμαρου (Ολύτσικα) και τα όρη του Σουλίου, της Παραμυθιάς και των Θεσπρωτικών (Ζάλογγο).

Δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος, από το νότιο άκρο του Δέλτα του ποταμού Αχέροντα στο Νότο (Ελλάδα) και μέχρι τη λιμνοθάλασσα «Βουθρωτού» (Butrint) στην περιοχή Αγίων Σαράντα (Sarandë) στο Βορρά (Αλβανία) απέναντι από την Κέρκυρα.

Ονοματοδοσία

Όσον αφορά στο όνομα, υπάρχουν πολλές εκδοχές: η πιο πειστική θέλει να προέρχεται από παραφθορά του αρχαίου ονόματος «Θύαμις» του ποταμού Καλαμά, που διασχίζει το κέντρο της γεωγραφικής περιοχής. Έτσι, η λέξη «Θυαμουρία» κατέληξε να προφέρεται στην Ελληνική «Τσαμουριά» και στην Αλβανική «Τσαμερία» (Cameria).

Πληθυσμιακή προέλευση

Είναι γνωστό ότι το τιμαριακό (φεουδαλικό) καθεστώς, που υπήρχε κατά την περίοδο της αυτοκρατορίας της Κωνσταντινουπόλεως, δεν άλλαξε μετά την Άλωση. Οι Οθωμανοί δυνάστες, για να εξασφαλίσουν τον έλεγχο επί των πληθυσμών που κατέκτησαν, εκτός από την καταπίεση και τους εκβιασμούς, συνεργάσθηκαν με ορισμένους κυρίους τιμαρίων της πρώην Αυτοκρατορίας, οι οποίοι για να διατηρήσουν τα προνόμιά τους προσηλυτίσθηκαν στο Ισλάμ μαζύ με τους υπηκόους τους.

Οι Μουσουλμάνοι ή αλβανόφωνοι Τσάμηδες προέρχονται από τοπικό χριστιανικό ελληνικό και αλβανικό στοιχείο, που εξισλαμίσθηκε μετά την οθωμανική κατάκτηση (15ο αιώνα) και κυρίως με τη βία το 17ο αιώνα, μετά την εξέγερση και το μαρτυρικό θάνατο του επισκόπου Τρίκκης Διονυσίου του Φιλοσόφου (1611), που οι Τουρκαλβανοί αποκάλεσαν ειρωνικά «Σκυλόσοφο».

Οι προσπάθειες για προσηλυτισμό εντάθηκαν την περίοδο 1740-80, όταν πολλοί των Ελλήνων εξισλαμίσθηκαν για να μην αρπάξουν τις περιουσίες τους Αλβανοί «κύριοι» (μπέηδες/bey). Με εντολή του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ο κήρυκας και εθνομάρτυρας Κοσμάς ο Αιτωλός ξεκίνησε περιοδείες ενίσχυσης του χριστιανικού στοιχείου, χάρις στις οποίες αποφεύχθηκε ο πλήρης εξισλαμισμός. Γι' αυτό, το 1779 κατηγορήθηκε και μαρτύρησε στο Καλικόντασι (Kolkondas) μεταξύ Φιέρι (Fier) και Αντιπάτρειας (Berat) της σημερινής Αλβανίας.

Την πρώτη περίοδο μέχρι τον 19ο αιώνα, η συντριπτική πλειονότητα των εξισλαμισμένων κατοίκων της Θεσπρωτίας μιλούσε μόνο την ελληνική γλώσσα.

Λόγω των συναλλαγών τους, όμως, με Αλβανούς μπέηδες, υιοθέτησαν σταδιακά την Αλβανική. «Τσάμηδες» (Cami) ήταν αρχικά γεωγραφικός προσδιορισμός όλων των κατοίκων της Θεσπρωτίας. Επειδή οι Έλληνες Χριστιανοί κάτοικοι προτιμούσαν τον όρο «Έλληνας» ή «Χριστιανός», σταδιακά οι λέξεις «Τσαμουριά» και «Τσάμης» κατέληξαν να περιλαμβάνουν μόνο τους Μουσουλμάνους, οι οποίοι ήσαν επίσης γνωστοί ως «Τουρκαλβανοί».

Στην ευρύτερη αυτή περιοχή ανήκε και η ομάδα των χωριών του Σουλίου (Σούλι, Αβαρίκος, Σαμονίβα, Κιάφα), όπου κατοικούσαν αδούλωτοι αλβανόφωνοι Έλληνες μέχρι την καταστροφή του 1802, μια απόδειξη ότι οι περισσότεροι αλβανόφωνοι είχαν ακραιφνή ελληνική συνείδηση.

Διοικητική υπαγωγή

Η πολιτική ιστορία της Ηπείρου έγινε περίπλοκη μετά τους Βαλκανικούς πολέμους. Το μεγαλύτερο μέρος της καταλήφθηκε από τον Ελληνικό Στρατό το 1912-13, δυνάμεις του οποίου έφθασαν μέχρι τη Χειμάρα (Himarë). Ατυχώς, σύμφωνα με το άρθρο 4 της Συνθήκης Ειρήνης των Αθηνών (1/14 Νοεμβρίου 1913) μεταξύ Ελλάδος και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η απελευθερωμένη Ήπειρος δεν εκχωρήθηκε ολόκληρη στην Ελλάδα.

Αρχικά, οι περιοχές της Τσαμουριάς εντός της Ελλάδος μοιράσθηκαν σε δύο διαφορετικούς νομούς: στο νομό Ιωαννίνων περιλήφθηκαν οι επαρχίες Φιλιατών (Θυάμιδος από το 1928) και Παραμυθίας, και στο νομό Πρεβέζης η επαρχία Μαργαριτίου. Το 1937 ιδρύθηκε ο νομός Παραμυθίας, στον οποίο περιλήφθηκαν:

1) η επαρχία Θυάμιδος, που διαιρέθηκε σε δύο: Φιλιατών και Θυάμιδος,

2) η επαρχία Σουλίου (πρώην επαρχία Παραμυθίας), με εξαίρεση τις κοινότητες Βαλανιδιά, Βερενίκη, Βροσίνα, Γρανίτσα, Δοβλά, Ζάλογγο, Ζαραβούτσι (Άγιος

Νικόλαος από το 1955), Ζωτικό, Καταμάχη, Κεράσοβο,Κόπρα (Ανθοχώρι από το 1955), Παρδαλίτσα, Πολύδωρο, Ραδοβίζι και Σενίκο που παρέμειναν στην επαρχία Δωδώνης του νομού Ιωαννίνων, και

3) η επαρχία Μαργαριτίου, με εξαίρεση τα χωριά Αχερουσία, Βαλανιδοράχη, Βουβοπόταμος, Καναλάκι, Μουζακαίικα και Νάρκισσος, που παρέμειναν στην επαρχία Νικοπόλεως του νομού Πρεβέζης. Στον ίδιο νομό ανήκει και η περιοχή Πάργας, που ενώ ανήκει γεωγραφικά στη Θεσπρωτία,ιστορικά διατήρησε μια αυτονομία και συνδεόταν με τα Ιόνια Νησιά, όπως και η Πρέβεζα. Και οι δύο παράλιες πόλεις κατελήφθησαν από τον Αλή Πασά, η Πρέβεζα το 1798 και η Πάργα το 1819.

Περίοδος Βαλκανικών-Α’ Παγκοσμίου Πολέμου

Στην διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων, σημειώθηκαν δολοφονικές επιθέσεις ατάκτων συμμοριών Τσάμηδων στα μετόπισθεν των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων, που απελευθέρωσαν την Ήπειρο, ιδίως κατά τις επιχειρήσεις εναντίον του οχυρού Μπιζανίου και προς το Αργυρόκαστρο. Ο σκοπός τους ήταν μάλλος εγκληματικός παρά στρατιωτικός. Η κατάληψη της λεγόμενης Τσαμουριάς ολοκληρώθηκε στα τέλη Φεβρουαρίου 1913.

Η ανεξαρτησία της Αλβανίας αποφασίσθηκε την 29 Ιουλίου 1913 κατά τη Διάσκεψη του Λονδίνου, που οριστικοποίησε τα σύνορα και δημιούργησε το αλβανικό κράτος. Οι Τσάμηδες, σύμφωνα με τη συνθήκη Ειρήνης των Αθηνών, έγιναν Έλληνες υπήκοοι «ως κάτοικοι των οθωμανικών χωρών που περιήλθαν στην κυριαρχία της Ελλάδος». Ως Μουσουλμάνοι σύμφωνα με την ίδια συνθήκη, είχαν το δικαίωμα να διατηρήσουν την οθωμανική υπηκοότητα και εντός διαστήματος τριών ετών να μεταναστεύσουν σε οθωμανικά εδάφη.

Άγνωστος αριθμός Μουσουλμάνων Τσάμηδων αναχώρησε τότε, και εγκαταστάθηκε στην ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία.

Τα Τίρανα, ιδίως όσο διαρκούσαν οι προσπάθειες δημιουργίας ελληνικού κρατιδίου στη βόρεια Ήπειρο (1912-14 και 1915-16), διατήρησαν τη ρητορική ότι οι Τσάμηδες ήσαν Αλβανοί και ότι η περιοχή της Ελλάδος, όπου κατοικούσαν, έπρεπε να περιληφθεί στο αλβανικό κράτος. Σε αυτό τους επικουρούσαν οι Ιταλοί, ιδίως μετά την ήττα των Σέρβων κατά τον Α’ Παγκόσμιο Πόλεμο (1915) και την εγκατάσταση ιταλικών στρατευμάτων στην Ήπειρο. Τα στρατεύματα αυτά παρέμειναν στην περιοχή της Αυλώνας (Vlorë) και τη νήσο Σάσωνα (Sazan) ακόμη και μετά την λήξη του πολέμου για περίπου δύο χρόνια. Σε πολιτικό επίπεδο,

υπήρξε μια σύντομη ελληνο-ιταλική προσέγγιση, που οδήγησε την 29 Ιουλίου 1919 σε μυστική συμφωνία μεταξύ του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Ιταλού υπουργού Εξωτερικών Τομάσο Τιτόνι για τα ζητήματα μεταξύ των δύο χωρών, με την οποία η Ιταλία θα αναγνώριζε την παραχώρηση και της βορείας Ηπείρου στην Ελλάδα.

Μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή

Η Ελλάδα εξουσιοδοτήθηκε αλλά δεν πραγματοποίησε την άμεση κατάληψη της βόρειας Ηπείρου σε εφαρμογή της απόφασης της 14 Ιανουαρίου 1920 του Ανωτάτου Συμβουλίου της Συνδιασκέψεως Ειρήνης, επειδή ο Στρατός της ήταν δεσμευμένος στη Μικρά Ασία. Εν τω μεταξύ, η χάραξη της οριστικής οριογραμμής μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας παρέμενε σε εκκρεμότητα, γεγονός που εκμεταλλεύθηκαν τόσο η Αλβανία, όσο και η Ιταλία.

Την ίδια εποχή, η Ιταλία άλλαξε πολιτική και ευνόησε τη δημιουργία μίας μεγάλης Αλβανίας υπό την στρατιωτική και πολιτιστική της επιρροή. Ο νέος Ιταλός υπουργός Εξωτερικών κόμης Κάρολος Σφόρτσα κατήγγειλε τη συμφωνία Βενιζέλου-Τιτόνι. Στην πολιτική αυτή εντάχθηκε η υπογραφή της ιταλο-αλβανικής συμφωνίας των Τιράνων την 2 Αυγούστου 1920, σύμφωνα με την οποία η Ιταλία εκκένωσε τα στρατεύματά της από την Αλβανία και διατήρησε τη νήσο Σάσωνα.

Το πολιτικό σκηνικό επιδεινώθηκε για την Ελλάδα μετά την ήττα του Βενιζέλου κατά τις εκλογές της 1 Νοεμβρίου 1920, την ανάδειξη βασιλικής κυβέρνησης και το δημοψήφισμα για το βασιλέα Κωνσταντίνο Α’. Η επάνοδος του μονάρχη προκάλεσε δυσμενείς αντιδράσεις από τις κυβερνήσεις των νικητριών Δυνάμεων του Α’ Παγκοσμίου Πολέμου. Παράλληλα, το λεγόμενο «Αδριατικό» ζήτημα μεταξύ Ιταλίας και του βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων έληξε με τη συνθήκη του Ραπάλλο την 30 Νοεμβρίου 1920, κατά τρόπο που δεν ευνοούσε τα συμφέροντα της Ελλάδας. Η Ιταλία βρήκε το πρόσχημα, που ζητούσε, και υποστήριξε την εισδοχή της Αλβανίας στην Κοινωνία των Εθνών (ΚΤΕ) την 17 Δεκεμβρίου 1920, καθώς και το αίτημά της προς το διεθνή οργανισμό για την παραχώρηση σε αυτήν πρόσθετων εδαφών.

Η οριστική χάραξη των συνόρων τυπικά έγινε την 9 Νοεμβρίου 1921 από την πρεσβευτική Διάσκεψη. Ως σύνορα μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας προσδιορίσθηκαν αυτά που είχαν προταθεί με το πρωτόκολλο της Κερκύρας της 17 Μαΐου 1914. Η συμφωνία Βενιζέλου-Τιτόνι και η απόφαση του Ανωτάτου Συμβουλίου της Συνδιασκέψεως αγνοήθηκαν εντελώς. Η εφαρμογή της συμφωνίας στο έδαφος ανατέθηκε σε επιτροπή υπό την προεδρία Ιταλού αξιωματικού. Η Ήπειρος και η Τσαμουριά διαιρέθηκαν έκτοτε στα δύο μεταξύ Ελλάδος και Αλβανίας. Η γεωγραφική περιοχή «Τσαμουριάς» ανήκει εν μέρει στην Ελλάδα (σημερινές πρώην

επαρχίες Θυάμιδος με την Ηγουμενίτσα,Μαργαριτίου, Σουλίου με την Παραμυθιά και Φιλιατών του νομού Θεσπρωτίας,και περιοχή Αχέροντα του νομού Πρεβέζης), και εν μέρει στην Αλβανία (περιοχές Δελβίνου-Delvinë και Αγίων Σαράντα).

Μέχρι το χρονικό εκείνο σημείο, κύκλοι των Τσάμηδων εντός της Ελλάδος έδειχναν μια αίσθηση ικανοποίησης για την ελληνική διοίκηση και δεν είχαν εκδηλώσει ανοικτά θέληση να ενωθούν με το νέο αλβανικό κράτος.

Μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης

Η ήττα της Ελλάδος κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή υπήρξε καταλυτική για τις σχέσεις των Τσάμηδων με τους Έλληνες. Με σύμβαση, που επίσης υπογράφηκε στη Λωζάνη την 30 Ιανουαρίου 1923, αποφασίσθηκε ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και του νέου τουρκικού κράτους με βάση το θρήσκευμα.

Τα Τίρανα με την υποστήριξη της Ρώμης, όπου είχε επικρατήσει το φασιστικό καθεστώς του Μπενίτο Μουσολίνι, κατέβαλαν κάθε προσπάθεια ώστε οι Μουσουλμάνοι Τσάμηδες να εξαιρεθούν από την ανταλλαγή, που είχε αποφασίσει η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής της ΚΤΕ. Σε αντίθετη περίπτωση, η αλβανική κυβέρνηση θα λάμβανε μέτρα κατά των Ελλήνων της βόρειας Ηπείρου. Έτσι, η πλειονότητα των Τσάμηδων εξαιρέθηκε από την ανταλλαγή και συμπαγείς ομάδες Ελλήνων Χριστιανών προσφύγων από τη Μικρά Ασία, που προορίζονταν να εγκατασταθούν στη Θεσπρωτία, υποχρεώθηκαν να επιστρέψουν στη Μακεδονία, με εξαίρεση όσους εγκαταστάθηκαν στην κοινότητα Νέας Σελευκείας.

Η εξέλιξη αυτή υπήρξε η αρχή του προβλήματος, που είναι πλέον γνωστό ως των «Τσάμηδων» και που αφορά αποκλειστικά σε αλβανόφωνους Μουσουλμάνους κατοίκους της «Τσαμουριάς».

Η δολοφονία των μελών της επιτροπής Τελλίνι

Ενώ η ανταλλαγή των πληθυσμών βρισκόταν σε εξέλιξη, την 27 Αυγούστου 1923 έλαβε χώρα επεισόδιο, στημένο από τη φασιστική Ιταλία. Στο δρόμο των Ιωαννίνων προς την Κακαβιά, σε ελληνικό έδαφος, βρέθηκαν δολοφονημένοι, ο στρατηγός Ερρίκος Τελλίνι, ο επίατρος Λουίτζι Κόρτι, ο υπολοχαγός Μάριο Μπονατσίνι, ο οδηγός του αυτοκίνητου και ένας διερμηνέας, όλοι μέλη της επιτροπής για την εφαρμογή της χάραξης της ελληνο-αλβανικής μεθορίου.

Ο σκηνοθέτης του επεισοδίου, Μουσολίνι, χωρίς να περιμένει το αποτέλεσμα των ανακρίσεων που διατάχθηκαν, επέδωσε στην ελληνική κυβέρνηση τελεσίγραφο με

24ωρη προθεσμία. Η κυβέρνηση Στυλιανού Γονατά δέχθηκε να ικανοποιήσει μέρος των ιταλικών απαιτήσεων και πρότεινε στην Ιταλία την επίλυση της διαφοράς από ειδική επιτροπή της ΚΤΕ, η οποία θα έπρεπε να επεκτείνει τις ανακρίσεις στο αλβανικό έδαφος. Την 31 Αυγούστου 1923, η πρεσβευτική Διάσκεψη κάλεσε την ελληνική κυβέρνηση να ενεργήσει για να βρεθούν οι ένοχοι.

Την ίδια ημέρα, όμως, ο Μουσολίνι παρασπόνδησε, βομβάρδισε και κατέλαβε την Κέρκυρα για να υποχρεώσει την κυβέρνηση της Αθήνας να δεχθεί το τελεσίγραφο. Πιθανώς, απώτερος στόχος του ήταν να προσαρτήσει τη νήσο εκβιάζοντας την ηττημένη Ελλάδα. Όμως, λόγω της διεθνούς αντίδρασης, η φασιστική Ιταλία δέχθηκε χρηματική αποζημίωση και μια τελετή στη μνήμη των νεκρών της επιτροπής Τελλίνι, και εκκένωσε την Κέρκυρα στα τέλη Σεπτεμβρίου 1923.

Ο υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδος ενημέρωσε την ιταλική κυβέρνηση ότι οι δολοφόνοι της επιτροπής υπό το στρατηγό Τελλίνι δεν ήσαν Έλληνες, αλλά Τσάμηδες (αλβανόφωνοι) ληστές. Η πράξη αυτή των Τσάμηδων τους κατέστησε πλέον άμεσα ύποπτους στο ελληνικό κράτος όχι μόνο ως εγκληματίες αλλά και ως ενεργούς πράκτορες ξένης δύναμης, που δρούσαν σε βάρος των συμφερόντων και της ασφάλειας της Ελλάδος.

Μεσοπόλεμος

Με βάση την απογραφή του 1928, το τμήμα της Ηπείρου εντός της Ελλάδος είχε συνολικό πληθυσμό 312.634, από τους οποίους 14.008 αλβανόφωνοι Μουσουλμάνοι (8.593 άνδρες και 5.415 γυναίκες). Οι Μουσουλμάνοι ζούσαν με τους Χριστιανούς μάλλον ειρηνικά. Σε μνημόνιο που είχαν υποβάλει Μουσουλμάνοι της Θεσπρωτίας στην ελληνική κυβέρνηση την 18 Φεβρουαρίου 1926 τόνιζαν: «Πιθανώς είμαστε αλβανόφωνοι και Μουσουλμάνοι το θρήσκευμα, αλλά από το ευτυχές έτος των ενδόξων γεγονότων του 1912-13 είμαστε επίσης πολίτες της Ελλάδος». Και οι δύο κοινότητες υπέστησαν μεγάλη οικονομική ζημία το 1924, όταν επιβλήθηκε απαλλοτρίωση των μεγάλων κλήρων και τιμαρίων για εγκατάσταση μεμονωμένων άκληρων προσφύγων από τη Μικρά Ασία. Το μέτρο υπήρξε οικονομικά καταστροφικό εξ ίσου και για Χριστιανούς και για Μουσουλμάνους. Από τους τελευταίους, όμως, αφαιρέθηκε πολύ περισσότερη γη, επειδή ιστορικά είχαν στην κατοχή τους μεγαλύτερους και πιο εύφορους γεωργικούς κλήρους. Το αλβανικό κράτος προσέφυγε στο Συμβούλιο της ΚΤΕ το Μάρτιο 1928, με στόχο να επιτύχει υψηλότερες αποζημιώσεις από αυτές που προέβλεπε η ελληνική αγροτική νομοθεσία. Ταυτόχρονα, ο Αλβανός υπουργός Εξωτερικών υπέβαλε αίτημα στο Γενικό Γραμματέα της ΚΤΕ να αναγνωρισθούν οι «Τσάμηδες» της Θεσπρωτίας ως

αλβανική μειονότητα εντός της Ελλάδος. Και τα δύο αιτήματα απερρίφθησαν και, τελικά, οι Τσάμηδες έλαβαν αποζημιώσεις ανάλογες με των Χριστιανών. Κατά την οικονομική κρίση του 1933, που έπληξε βαρύτερα τους Μουσουλμάνους, που δύσκολα προσαρμόζονταν σε νέες μεθόδους καλλιεργείας της γης, η Αλβανία διεξήγαγε έντονη προπαγάνδα μέσω των προξενείων Αλβανίας και Ιταλίας σε Ιωάννινα και Κέρκυρα. Αντίστροφα, η δικτατορία Μεταξά παρείχε στους Χριστιανούς δάνεια, σε μια προσπάθεια να αγοράσουν γαίες που ανήκαν σε Μουσουλμάνους Τσάμηδες ιδιοκτήτες, που επιθυμούσαν να μεταναστεύσουν στην Τουρκία. Τελικά, μετανάστευσαν μόνο 10 οικογένειες. Η ιταλοκίνητη αυτή προπαγάνδα πρέσβευε τη «Μεγάλη Αλβανία», που θα έφθανε στα νότια έως την Πρέβεζα. Οι Τσάμηδες άρχισαν να δείχνουν τάσεις ανυπακοής προς τις αρχές και έλλειψης σεβασμού στο Νόμο. Παράλληλα, άρχισε κύμα μαζικής παράνομης μετανάστευσης προς την Αλβανία, κυρίως νέων ανδρών που ήθελαν να αποφύγουν τη στρατιωτική θητεία ή ήσαν υπόδικοι του κοινού ποινικού δικαίου. Με βάση την την τελευταία προπολεμική απογραφή της 16 Οκτωβρίου 1940, στην Ελλάδα κατοικούσαν 16.890 αλβανόφωνοι Μουσουλμάνοι. Εκτός Ηπείρου, απεγράφησαν 612 στο νομό Θεσσαλονίκης, 337 στον Φλωρίνης, 217 στον Κερκύρας και 196 στον Ροδόπης. Κάποια στοιχεία για την απογραφή αυτή δεν υπάρχουν, επειδή το υπουργείο Εσωτερικών δεν πρόλαβε να επεξεργασθεί όλα τα δεδομένα, λόγω της ιταλικής εισβολής. Από άλλες προκαταρκτικές καταγραφές του Αυγούστου 1940, φαίνεται ότι οι Μουσουλμάνοι της Θεσπρωτίας ήσαν λιγότεροι από 12.000 και αντιπροσώπευαν 20% του συνολικού πληθυσμού του νομού, που ανερχόταν σε 56.734. Οι υπόλοιποι Τσάμηδες της Ηπείρου διέμεναν στα προαναφερόμενα χωριά των νομών Ιωαννίνων και Πρεβέζης. Κατά την απογραφή του 1951, ο πληθυσμός του νομού κατέβηκε σε 47.299 (-16,6%). Η μείωση είναι συγκριτικά μικρή, εάν υπολογισθούν τόσο οι απώλειες από πολεμικές ενέργειες (Β’ Παγκόσμιος και Εμφύλιος), η πείνα και οι στερήσεις, οι κακές συνθήκες υγιεινής και η μετανάστευση, μαζύ με τη μαζική αποχώρηση των Τσάμηδων.

Η ανθελληνική δράση των Τσάμηδων κατά τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο

Την 7 Απριλίου 1939, η Ιταλία εισέβαλε στην Αλβανία, την οποία κατέλαβε εντός πέντε ημερών σχεδόν χωρίς αντίσταση. Η χώρα ανακηρύχθηκε σε προτεκτοράτο υπό τον Ιταλό βασιλέα Βιττόριο-Εμμανουέλε Γ’. Η πρώτη κυβέρνηση του Σεφκέτ Βερλάτσι (Shefqet Vërlaci), υπό ιταλικό έλεγχο,εξαπέλυσε κύμα αλυτρωτισμού σε βάρος της Ελλάδος και υπέρ των Τσάμηδων.

Ακόμη περισσότεροι νέοι Τσάμηδες μετανάστευσαν λαθραία στην Αλβανία την περίοδο από τον Ιούνιο 1939 έως τον Ιούλιο 1940, για να πολεμήσουν στο πλευρό

των Ιταλών ως εθελοντές. Λόγω των επανειλημμένων επεισοδίων, που προκάλεσε η φασιστική Ιταλία σε βάρος της Ελλάδος, τα ελληνο-αλβανικά σύνορα ουσιαστικά έκλεισαν τον Αύγουστο 1940. Η ελληνική κυβέρνηση,φοβούμενη συνεργασία των Μουσουλμάνων της Θεσπρωτίας με τους Ιταλούς,πράξη που προετοίμαζε η ιταλική προπαγάνδα μέσω των προξενείων της σε Ιωάννινα και Κέρκυρα, διέταξε τη σύλληψη και την εξορία ορισμένων ηγετών των Τσάμηδων. Από την άλλη, ο Μουσολίνι χρησιμοποίησε για δεύτερη φορά μια «δολοφονία» ως πρόσχημα για την εισβολή στην Ελλάδα, αυτή του Τσάμη Νταούτ Χότζα (Daut Hoxha), η οποία είχε γίνει πριν τέσσερις μήνες στην Κονίσπολη (Konispol) επί αλβανικού και όχι ελληνικού εδάφους,ανακηρύσσοντάς τον μάλιστα σε «πατριώτη».

Κατά την ιταλική εισβολή, που ξεκίνησε την 28 Οκτωβρίου 1940, οι Αλβανοί (περιλαμβανομένων και Τσάμηδων) συμμετείχαν στις επιχειρήσεις με 18 τάγματα Πεζικού πρώτης γραμμής. Όταν οι ιταλικές δυνάμεις, που προέλαυναν μαζύ με αλβανικά τάγματα, κατέλαβαν τη βόρεια Θεσπρωτία,βρήκαν υποστήριξη από ντόπιους Τσάμηδες, που άρχισαν λεηλασίες, διώξεις και τρομοκρατία κατά των Ελλήνων αμάχων, σε μια προσπάθεια να τους εξαφανίσουν από την περιοχή. Η δράση τους, πιθανόν, να εξέφραζε κάποια αισθήματα μίας κοινότητας, που ένιωθε υπό διωγμό, βλέποντας κάθε εισβολέα σαν απελευθερωτή. Μετά την επιτυχή αντεπίθεση του Ελληνικού Στρατού μέσα στο αλβανικό έδαφος το Νοέμβριο 1940, οι περισσότεροι Τσάμηδες της βόρειας Θεσπρωτίας ακολούθησαν τον Ιταλικό Στρατό, που υποχωρούσε,τρομοκρατώντας ελληνικούς πληθυσμούς της βόρειας Ηπείρου.

Η κατάσταση ανατράπηκε μετά τη γερμανική εισβολή της 6 Απριλίου 1941 και την τριπλή κατοχή της Ελλάδος. Την 3 Μαΐου 1941, με οδηγία της αλβανικής κυβέρνησης, ειδική επιτροπή υπέβαλε μνημόνιο στο υπουργείο Εξωτερικών στη Ρώμη με τις αξιώσεις της Αλβανίας κατά της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδος. Σε ότι αφορά στην Ελλάδα, διατυπώθηκε η απαίτηση να προσαρτηθούν στην Αλβανία, εκτός από την Τσαμουριά (Θεσπρωτία), οι νομοί Ιωαννίνων και Πρεβέζης και το τμήμα του νομού Άρτης βορείως του Αράχθου ποταμού, καθώς και τμήματα της δυτικής Μακεδονίας, όπως ακριβώς είχε διατυπωθεί στο αίτημα Αλβανών προς τις Μεγάλες Δυνάμεις κατά τη Συνδιάσκεψη του Βερολίνου (1878).

Παρά ταύτα, η κατοχή της Ελλάδος από τις δυνάμεις του Άξονα δεν κατέληξε στην πραγματοποίηση αυτών των πόθων. Οι Γερμανοί και Ιταλοί θεωρούσαν την Ελλάδα ως ενιαία χώρα υπό κατοχή. Μόνο οι Βούλγαροι προσάρτησαν στο βασίλειό τους τα κατεχόμενα εδάφη στην Ελλάδα (ανατολική Μακεδονία και Θράκη) και τη Γιουγκοσλαβία (νότια Σερβία). Όλες, όμως, οι πράξεις αυτές θα επικυρώνονταν με διεθνείς συνθήκες μετά τον επιτυχή τερματισμό του πολέμου

για τον Άξονα.

Τσάμηδες και κατακτητές Ιταλοί και Γερμανοί προσπάθησαν να εξουδετερώσουν την ελληνική ηγεσία στην περιοχή με όλα τα μέσα. Οι άνθρωποι της αυτοδιοίκησης, οι υπάλληλοι του κράτους, οι δάσκαλοι, οι κληρικοί και οι οικογένειές τους διώχθηκαν και πολλοί δολοφονήθηκαν. Ο έως τότε μητροπολίτης Γεώργιος (Μισαηλίδης) μετατέθηκε αναγκαστικά στη Δράμα το Φεβρουάριο 1942, όπου δεν μπόρεσε να μεταβεί πριν το 1944 λόγω αντίδρασης των Βουλγάρων. Οι Ιταλοί, με προτροπή των Τσάμηδων, δεν επέτρεψαν την ενθρόνιση του νέου μητροπολίτη Κυρίλλου (Καραμπαλιώτη).

Τελικώς τον Απρίλιο 1943, μητροπολίτης καταστάθηκε ο Δωρόθεος (Νάσκαρης),ο οποίος υπήρξε ενεργό στέλεχος της Εθνικής Αντίστασης.

Με διάταγμα της φασιστικής Ιταλίας, διορίστηκαν οι αδελφοί Νουρή και Ναζάρ Ντίνο από την Παραμυθιά, ο μεν πρώτος ύπατος αρμοστής Θεσπρωτίας,και ο δεύτερος συνταγματάρχης της «Μιλίτσια» (Milicia), δηλαδή της τσάμικης Πολιτοφυλακής. Αργότερα, με έγκριση των Ιταλών, δημιούργησαν ένα είδος τοπικής κυβερνήσης την οργάνωση «Εθνική Αλβανική Επιτροπή» (στο τοπικό αλβανικό ιδίωμα «Κσίλι Νασιονάλ Σκιπετάρ», που για λόγους συντομίας λεγόταν «Ξίλια»-KSILIA).

Στη διάρκεια της κατοχής, είτε υπό τους Ιταλούς μέχρι το Σεπτέμβριο 1943, είτε υπό τους Γερμανούς μέχρι την αποχώρησή τους το Νοέμβριο 1944, οι Τσάμηδες διέπραξαν τρομακτικά εγκλήματα, υπονομεύοντας κάθε προοπτική μελλοντικής συνύπαρξής τους με Χριστιανούς Έλληνες. Για παράδειγμα, τον Ιούνιο-Αύγουστο 1943 συνέπραξαν στην καταστροφή πολλών χωριών της περιοχής Φαναρίου Πρεβέζης. Την 29 Σεπτεμβρίου 1943, μετά την προσβολή γερμανικής φάλαγγας από Έλληνες αντάρτες, οι Γερμανοί περικύκλωσαν την πόλη της Παραμυθιάς. Κουκουλοφόροι Τσάμηδες, με γερμανικές στολές πολιτοφυλάκων, έλαβαν μέρος στις έρευνες, κτυπώντας ακόμη και γυναικόπαιδα, και υπέδειξαν στους Γερμανούς 50 άτομα που εκτελέσθηκαν.

Οι Τσάμηδες έλαβαν, επίσης, μέρος με την πλευρά των Γερμανών σε μάχες στη Θεσπρωτία εναντίον των ανταρτικών δυνάμεων του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου (ΕΔΕΣ) του στρατηγού Ναπολέοντα Ζέρβα στις ακόλουθες τοποθεσίες: Κρυσταλλοπηγή (Σέλλιανη) Παραμυθιάς (15 Δεκεμβρίου 1943), Θεσπρωτικό (30 Μαρτίου 1944), Νικολίτσι Πρέβεζας (24 Μαϊου 1944), απελευθέρωση Πάργας και Παραμυθιάς (Ιούνιος 1944) και Κεφαλόβρυσο Παραμυθιάς (30 Ιουνίου 1944). Ελάχιστοι Τσάμηδες προσχώρησαν στον τοπικό Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό (ΕΛΑΣ), που είχε περιορισμένη δράση.

Η ελληνική κυβέρνηση από τη Μέση Ανατολή ενέκρινε την εξουδετέρωση των Τσάμηδων. Το κλίμα επιβάρυναν και οι Βρετανοί, που διέδιδαν προς την πλευρά του ΕΔΕΣ ότι έπρεπε να εξουδετερώσει τους αριστερούς «Τουρκαλβανούς Παρτιζάνους» και προς την πλευρά του ΕΛΑΣ ότι ο Ναπολέων Ζέρβας και ο μητροπολίτης Δωρόθεος είχαν διατάξει λεηλασία των περιουσιών των Τσάμηδων. Ατυχώς, πολλοί άμαχοι Τσάμηδες έπεσαν θύματα αντεκδικήσεων από πλευράς Ελλήνων, για όσα είχαν υποστεί επί τρία χρόνια, δημιουργώντας τη φήμη ότι υπήρξε «εθνοκάθαρση» σε βάρος τους. Η ηγεσία τους, όταν κατάλαβε ότι είχε χάσει τον πόλεμο, ιδίως μετά την απελευθέρωση της Παραμυθιάς (26 Ιουνίου 1944) και τη μάχη της Μενίνας (17-18 Αυγούστου 1944), διέταξε μαζική διαφυγή μαζύ με τους Γερμανούς προς την Αλβανία.

Αρχικά, έμειναν σε ελληνικά χωριά της βόρειας Ηπείρου και μετά τους εγκατέστησαν προσωρινά στην πεδιάδα της Μουζακιάς (Myzeqë). Σύμφωνα με την απογραφή του 1951, μετά την οριστική απομάκρυνση του Γερμανικού Στρατού από την Ήπειρο και τη μαζική διαφυγή των Τσάμηδων στην Αλβανία,στην Ελλάδα παρέμειναν μόνο 487 αλβανόφωνοι Μουσουλμάνοι.

Εμφύλιος και Ψυχρός Πόλεμος

Οι Τσάμηδες φαίνεται ότι προσπάθησαν να εκμεταλλευθούν τις εμφύλιες συγκρούσεις της περιόδου 1944-49 στην Ελλάδα για να επανέλθουν στη Θεσπρωτία. Όμως, αφ’ ενός οι Έλληνες όλων των παρατάξεων ήσαν επιφυλακτικοί και δεν τους επέτρεψαν να επιστρέψουν και αφ’ ετέρου, λόγω της συνεργασίας τους με τους Ναζί, είχαν καταστεί ύποπτοι στα μάτια του κομμουνιστικού «Απελευθερωτικού Μετώπου της Αλβανίας», που είχε πολεμήσει τους Γερμανούς. Η επικράτηση του κομμουνιστικού καθεστώτος του Εμβέρ Χότζα (Emver Hoxha) στην Αλβανία, η ήττα των κομμουνιστών του «Δημοκρατικού Στρατού» στην Ελλάδα, το ουσιαστικό κλείσιμο της μεθορίου Ελλάδος-Αλβανίας και η επίσημη

διατήρηση της εμπόλεμης κατάστασης μεταξύ των δύο χωρών έσβησε κάθε διεκδίκηση των Τσάμηδων μέχρι την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων μετά το 1989.

Το αλβανικό καθεστώς οδήγησε τους Τσάμηδες σε μια ζώνη δέκα χιλιομέτρων, κατά μήκος των συνόρων, ώστε να απομονώσει την Ελλάδα από ελληνικά χωριά της βόρειας Ηπείρου. Οι Τσάμηδες εγκαταστάθηκαν οριστικά στην Κονίσπολη και τα χωριά Βέρβα (Vërvë), Γιάνναρι (Janjar), Μαρκάτι (Markat), Νινάτι (Ninat), Ντισάτι (Dishat), Σάλεσι (Shalës) και Βαλαγκάτι (Valagat). Άλλοι εγκαταστάθηκαν βορειότερα στη Γκιάστα (Gjashta) και το Σελεγκάρι (Shelegar) των Αγίων Σαράντα και τον οικισμό Σεγιάνι (Stjar) του Δελβίνου.

Σε βάρος των περισσότερων Τσάμηδων, που αναχώρησαν το 1944-49, εκκρεμούσαν αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις αφ’ ενός των δικαστηρίων Δωσίλογων Ιωαννίνων για προδοσία και αφ’ ετέρου κοινών ποινικών δικαστηρίων, οι οποίες εκδόθηκαν ερήμην για εγκλήματα που διέπραξαν.

Επισήμως, το Ειδικό Δικαστήριο Δοσιλόγων Ιωαννίνων τεκμηρίωσε 632 δολοφονίες Ελλήνων, 428 απαγωγές κι εξαφανίσεις προσώπων, 209 βιασμούς γυναικών, 2.332 πυρπολήσεις κατοικιών, 53 λεηλασίες χωριών και εκατοντάδες κλοπές κοπαδιών ζώων. Εκδόθηκαν περίπου 1.700 αποφάσεις, και 1.930

Τσάμηδες καταδικάστηκαν ως εγκληματίες πολέμου και συνεργάτες κατακτητών.

Από τους Τσάμηδες αφαιρέθηκε η ελληνική ιθαγένεια είτε μεμονωμένα για εθνική προδοσία, με αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων ή με διοικητικές πράξεις, επικουρικές σε αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων, είτε συλλογικά,σύμφωνα με την απόφαση υπ’ αριθμό 50862 / 38254, της 16 Ιανουαρίου 1947 του υπουργείου Στρατιωτικών. Στην απόφαση τονίζεται ότι αναχώρησαν οριστικά από τη χώρα, χωρίς πρόθεση να επανέλθουν σε αυτή. Παράλληλα, όλες οι αποφάσεις διέταζαν τη δήμευση των περιουσιών των Τσάμηδων, οι οποίες διαμοιράστηκαν δια κλήρου σε Έλληνες Χριστιανούς κατοίκους.

Στον αριθμό των Τσάμηδων, από τους οποίους αφαιρέθηκε η ιθαγένεια το 1945-47, δεν πρέπει να υπολογίζονται εκείνοι που είχαν διαφύγει στην Αλβανία τη δεκαετία του 1930 και ιδίως μετά την κατάληψή της από την Ιταλία το 1939.

Αυτοί έχασαν την ιθαγένειά τους με αποφάσεις δικαστηρίων και διοικητικές πράξεις πριν την κήρυξη του πολέμου, κυρίως λόγω ανυποταξίας ή ποινικής καταδίκης.

Η ανακίνηση του ζητήματος

Η προβολή του «ζητήματος των Τσάμηδων» εντάθηκε μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος της Αλβανίας το 1991. Τσάμηδες της Διασποράς,που από την Ελλάδα είχαν διαφύγει κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ), χρηματοδότησαν την οργάνωση μίας συνδιάσκεψης στα Τίρανα για να προπαγανδίσουν τα τάχα δικαιώματα του αυτο-αποκαλούμενου «λαού της Τσαμουριάς». Οι ίδιοι προσπαθούν να φέρουν το ζήτημα σε διεθνείς φορείς (fora) με σκοπό να το διεθνοποιήσουν.

Παράλληλα, είναι εμφανής η έλλειψη δημοκρατικής παράδοσης στην Αλβανία. Τα περισσότερα κόμματα είχαν και έχουν την ανάγκη χρηματοδότησης και, γι’ αυτό, είτε γίνονται όργανα ολιγαρχών (όπως ο Σαλί Μπερίσα-Sali Berisha), φυλετικών ομάδων (Τόσκηδες, Γκέγκηδες, Λιάπηδες) παρακρατικών, οργανωμένου εγκλήματος (παράνομων χρηματοδοτικών «πυραμίδων», λαθρεμπόρων, εμπόρων λευκής σάρκας και ναρκωτικών), ή εθνικιστικών ομάδων όπως οι Τσάμηδες. Η ενεργή τους δράση φαίνεται μέσα από την προπαγάνδα, τις ενεργές ιστοσελίδες και τη δημοσίευση βιβλίων.

Ελάχιστοι επιζώντες Τσάμηδες, γεννημένοι στο ελληνικό κράτος, και απόγονοί τους ίδρυσαν στα Τίρανα μια οργάνωση με το όνομα «Πατριωτικός-Πολιτικός Σύλλογος Τσαμουριάς». Παράλληλα, έκτοτε εκδίδουν τη μηνιαία εφημερίδα «Τσαμουριά» (Cameria), η οποία προβάλλει επιτακτικά το ζήτημα στις εκάστοτε αλβανικές κυβερνήσεις και τα πολιτικά κόμματα. Οι κυριότερες απαιτήσεις των Τσάμηδων είναι:

* Η κατάργηση όλων των ελληνικών νόμων, που απαγορεύουν την επιστροφή / επανεγκατάστασή τους στις ιδιοκτησίες τους και η πληρωμή αποζημίωσης για τις περιουσίες τους.

* Η αναγνώριση και εξασφάλιση μειονοτικών δικαιωμάτων σε αυτούς, σύμφωνα με τη σχετική διεθνή νομοθεσία.

Την 30 Ιουνίου 1994, η αλβανική Βουλή, επιχειρώντας να παραλληλίσει το ζήτημα των Τσάμηδων με το ολοκαύτωμα των Εβραίων, καθιέρωσε ομόφωνα την 27 Ιουνίου (1944) ως «ημέρα γενοκτονίας των Τσάμηδων». Η ημερομηνία ανταποκρίνεται στην επομένη της απελευθέρωσης της Παραμυθιάς από τον ΕΔΕΣ, ενώ οι κατακτητές δεν είχαν αποχωρήσει από την Ελλάδα και Τσάμηδες πολεμούσαν ακόμη στο πλευρό των Γερμανών.

Το θέμα των «Τσάμηδων» εκμεταλλεύονται το ακραίο εθνικιστικό Κόμμα Δικαιοσύνης, Ενσωμάτωσης και Ενότητας (PDIU) του Σπετίμ Ιντρίζι (Shpetim Idrizi) και ο Φεστίμ Λάτο (Festim Lato). Μικρές ομάδες «Τσάμηδων» πραγματοποίησαν για πρώτη φορά διαδηλώσεις κατά τις επισκέψεις του Έλληνα υπουργού Εξωτερικών Νίκου Κοτζιά το 2016 και το 2018, οπότε και συζητήθηκε όλο το φάσμα των ελληνο-αλβανικών σχέσεων.

Ο Ιντρίζι δεν παρουσιάζει πολιτική σταθερότητα. Την περίοδο 1998-2004 είχε σχέσεις με το Σοσιαλιστικό Κόμμα υπό τον Φάτος Νάνο (Fatos Nano) και το 2009 εκλέχθηκε βουλευτής με το ίδιο Κόμμα υπό τον Έντι Ράμα (Edi Rama). Το 2013 κατέβηκε αυτόνομα και εξέλεξε 4 βουλευτές, στους οποίους προστέθηκε και μια πέμπτη, και συνεργάσθηκε με το Δημοκρατικό Κόμμα του Μπερίσα. Το Μάιο του 2015, συναντήθηκε με τον Τούρκο πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, που επισκεπτόταν την Αλβανία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να λάβει το όνομά του έντονη προβολή. Αμέσως, άλλαξε στρατόπεδο και έγινε πάλι εταίρος του Ράμα. Εκλέχθηκε μάλιστα αντιπρόεδρος της αλβανικής Βουλής.

Στις εκλογές του 2017, το κόμμα εξέλεξε τρεις βουλευτές στο αλβανικό Κοινοβούλιο, αλλά ο Ιντρίζι δεν εκλέχθηκε.

Ο Φεστίμ Λάτο παρουσιάστηκε έξω από το Διεθνές Δικαστήριο στη Χάγη μάλιστα δύο φορές στις 11 Φεβρουαρίου και στις 17 Μαΐου 2016 ότι τάχα μετέβη να καταθέσει φάκελο για αναγνώριση της γενοκτονίας των «Τσάμηδων», τον επαναπατρισμό των απελαθέντων και την επιστροφή της ακίνητης περιουσίας τους, ενώ επιπλέον έκανε λόγο για διάπραξη εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας από τις ελληνικές κυβερνήσεις της περιόδου 1913-1945.

Πολιτικοί και Έλληνες μειονοτικοί στα Τίρανα έκαναν γνωστό ότι στην πραγματικότητα πολύ πιθανόν να μην έχει κατατεθεί καν προσφυγή, αφού δεν έχει γίνει καμία ενέργεια τα τελευταία δύο έτη.

Η πολιτική πραγματικότητα

Οι αλβανικές κυβερνήσεις μετά το 1945, ακόμη και μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος το 1991, δεν διατύπωσαν ποτέ επίσημα «ζήτημα Τσάμηδων». Μόλις πρόσφατα, ο ίδιος ο πρωθυπουργός της Αλβανίας Έντι Ράμα σε συνέντευξή του δήλωσε ότι εδαφικό θέμα Τσαμουριάς δεν υπάρχει, αλλά ότι πρέπει να εξετασθεί το ότι οι Τσάμηδες έχουν το δικαίωμα να ταξιδέψουν και να επισκεφθούν την Ελλάδα, όπου γεννήθηκαν κάποιοι από αυτούς ή πρόγονοί τους, ή το ότι αυτοί και τα παιδιά τους πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν περιουσιακά δικαιώματα δια της δικαστικής οδού. Η ελληνική πλευρά έχει ξεκαθαρίσει σε όλα τα επίπεδα ότι «ζήτημα Τσάμηδων» δεν υφίσταται. Ο ισχυρισμός ότι από την Ελλάδα εκδιώχθηκαν 30-35.000 «Τσάμηδων» καταρρέει από τα δεδομένα των απογραφών του 1928 και του 1940, αφού ο αριθμός των αλβανοφώνων στην Ελλάδα δεν υπερέβη συνολικά ποτέ τις 17.000.

Καταπίπτει, επίσης, εάν εξετασθεί σε συνδυασμό με την άλλη δήλωσή τους ότι το 1944 «δολοφονήθηκαν 4.000 Τσάμηδες» από τους Έλληνες. Εξετάζοντας τα συγκριτικά στοιχεία του πληθυσμού, μεταξύ 1945 και 2011, ο πληθυσμός της Αλβανίας αυξήθηκε τρεις φορές και, σύμφωνα με τη Διεθνή Τράπεζα, το 2016 υπολογιζόταν σε 2,876 εκατομμύρια. Εάν το 1944 αποχώρησαν περίπου 10-15.000 Τσάμηδες, δεν μπορεί το σύνολο των περίπου 70.000 ψήφων, που το κόμμα PDIU του Ιντρίζι έλαβε στις εκλογές του 2017 και αντιπροσωπεύει 4% του πληθυσμού της χώρας, να είναι απόγονοί τους, γιατί τότε οι Τσάμηδες αυξήθηκαν κατά 5-6 φορές. Απλά, λόγω των μικτών γάμων είναι αδύνατο να ελεγχθεί σε ποιο αριθμό ανέρχονται οι πραγματικοί απόγονοι των Τσάμηδων, που διέφυγαν το 1944. Η αναγνώριση της Ελλάδος από ελληνικά ή ξένα δικαστήρια ως τόπου γέννησης ορισμένων Αλβανών πολιτών δεν έχει κάποια συνέπεια για την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας από τους ίδιους ή τους απογόνους τους.

Η απόδοση και αφαίρεση της ιθαγένειας είναι αποκλειστικό δικαίωμα της Ελλάδος, σύμφωνα με τον Κώδικα περί Ιθαγενείας, και κανένας δεν μπορεί να της το επιβάλλει, ιδίως όταν το δικαίωμα αφορά σε πρόσωπα, που έχουν χάσει την ιδιότητα με αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις, ή απογόνους τους. Η διεθνής νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα εμποδίζει μόνο την αυθαίρετη αφαίρεση της ιθαγένειας, πράγμα που δεν συνέβη στην περίπτωση των Τσάμηδων, οι οποίοι τη στερήθηκαν μετά από αποφάσεις δικαστηρίων, γιατί παρέβησαν τους νόμους που ίσχυαν τότε στην Ελλάδα. Κατά τον ίδιο τρόπο οι Τσάμηδες στερήθηκαν και των περιουσιών τους, οι οποίες δημεύθηκαν αφού έφυγαν εκούσια από την Ελλάδα και δεν είχαν πρόθεση να επιστρέψουν σε αυτή. Ομοίως, δεν τίθεται θέμα προστασίας κάποιας «μειονότητας Τσάμηδων», αφού κατά τα έτη που ήσαν στην

ελληνική επικράτεια (1912-44) δεν τους είχε αναγνωρισθεί τέτοιο δικαίωμα με διεθνή συνθήκη, ούτε υφίσταται πλέον τέτοια οργανωμένη κοινότητα στην Ελλάδα. Ειδικότερα όσον αφορά στις κατηγορίες κατά της Εκκλησίας, θα πρέπει να σημειωθεί η μεγάλη θυσία των κληρικών της μητρόπολης Παραμυθίας.

Στη διάρκεια της κατοχής ιερές μονές, ναοί και ιδρύματα είχαν καταστραφεί, κατασχεθεί ή καταληφθεί. Ο μητροπολίτης Δωρόθεος παρέλαβε το 1943 ένα χάος, καθώς ο πραγματικός προκάτοχός του Γεώργιος είχε εκδιωχθεί το 1942 και στον εκλεγμένο μητροπολίτη Κύριλλο δεν είχε επιτραπεί η μετάβαση στην έδρα του από Ιταλούς και Τσάμηδες. Και είναι αισχρό να χρησιμοποιούνται εναντίον του Δωροθέου, που έλαβε ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση, επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν αργότερα οι Απριλιανοί δικτάτορες για να αλώσουν την Εκκλησία, όπως το θέμα του μεταθετού. Το θέμα της ψευδούς κατηγορίας από ένα Βρεταννό ότι ο μητροπολίτης Δωρόθεος έλαβε μέρος στη λεηλασία περιουσιών των Τσάμηδων, υποκρύπτει μια άλλη αλήθεια: ότι αντάρτες άρπαξαν τα μουλάρια με εκκλησιαστικά είδη από κατεστραμένα μοναστήρια και εκκλησίες, που μεταφέρονταν για ασφάλεια στην Παραμυθιά. Τέλος, η υπάρχουσα παραφιλολογία για τη δήθεν «γενοκτονία», που υποστηρίζεται από τους Τσάμηδες αλλά και επιγόνους των πολιτικών αντιπάλων του Ναπολέοντα Ζέρβα δεν έχει ούτε περιεχόμενο ούτε ουσία, γιατί βασίζεται σε παραπληροφόρηση, εξ αιτίας του Εμφυλίου Πολέμου. Ενώ εξαίρεται ο τοπικός ΕΛΑΣ για την παρουσία αριστερών Μουσουλμάνων στις τάξεις του και τη μικρή δράση του, λησμονείται ότι η παρουσία του ΕΔΕΣ απέτρεψε την πραγματική γενοκτονία σε βάρος των Ελλήνων Χριστιανών. Το δυστύχημα είναι ότι οι Έλληνες αντάρτες του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ συγκρούσθηκαν μεταξύ τους, γιατί οι πολιτικοί καθοδηγητές τους αγωνίζονταν και για το ποιος θα επικρατούσε την επόμενη μέρα της απελευθέρωσης.

Η «Σύμβαση για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας» του ΟΗΕ της 9 Δεκεμβρίου 1948 τέθηκε σε ισχύ την 12 Ιανουαρίου 1951. Γενοκτονίες που έλαβαν χώρα πριν την ισχύ της, όπως οι πραγματικές γενοκτονίες των Ελλήνων και Αρμενίων της Μικράς Ασίας και των Εβραίων κατά το Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν εκδικάσθηκαν σύμφωνα με αυτήν. Δεν ισχύει επίσης για την ανύπαρκτη «γενοκτονία των Τσάμηδων» του 1944 και οι όποιες διακηρύξεις τους είναι για λόγους εντυπώσεων και μόνο. Σημειώνεται ότι οι Γερμανοί, Ιταλοί και Ιάπωνες εγκληματίες πολέμου δικάσθηκαν και καταδικάσθηκαν από διεθνή δικαστήρια, επειδή, διαρκούντος του πολέμου, οι ηγέτες των Συμμάχων είχαν θέσει το νομικό πλαίσιο των εγκλημάτων (διακηρύξεις Ατλαντικού 9-10 Αυγούστου 1941, Καζαμπλάνκας 14-24 Ιανουαρίου 1943 και Τεχεράνης 28 Νοεμβρίου-1 Δεκεμβρίου 1943), περιλαμβανομένης της εθνικής εκκαθάρισης και, συνεπώς, οι εγκληματίες ήσαν ενήμεροι για την τιμωρία, που τους ανέμενε, και δεν

παραβιάσθηκε το θέσφατο του ρωμαϊκού δικαίου «nullum crimen, nulla poena sine lege-δεν υφίσταται αδίκημα, δεν επιβάλλεται ποινή χωρίς νόμο».

Με μια τελική νηφάλια προσέγγιση των γεγονότων, διαπιστώνεται ότι οι Τσάμηδες δεν έπεσαν θύματα ούτε του ΕΔΕΣ, ούτε της Ελλάδος, ούτε της Χριστιανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Έλαβαν μέρος στον πόλεμο από λάθος πλευρά, συμμετείχαν σε εκτεταμένες βιαιότητες σε βάρος της πλειονότητας του ελληνικού πληθυσμού στη διάρκεια της κατοχής και, εμπρός στον κίνδυνο να βρεθούν κυκλωμένοι και χωρίς ελπίδα ειρηνικής συμβίωσης με τους Έλληνες, αποχώρησαν μαζύ με τα γερμανικά στρατεύματα, τα οποία υποχωρούσαν και με τα οποία είχαν συμπολεμήσει. Το ίδιο ακριβώς συνέβη με Γερμανούς της ανατολικής Βαλτικής και της Τσεχίας, Ουνίτες της Ουκρανίας, Ρώσους του Καρλοβικίου της Σερβίας και άλλους που είδαν τους Γερμανούς ως απελευθερωτές. Όλες αυτές οι πληθυσμιακές ομάδες ουδέποτε επέστρεψαν στις αρχικές τους πατρίδες και στερήθηκαν οριστικά των περιουσιακών τους στοιχείων, τα οποία δεν τους αποδόθηκαν ούτε μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες αυτές τη δεκαετία του 1990.

***Ταξίαρχος Διερμηνέας εα Πτυχιούχος του Νομικού Τμήματος της Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1981). Παρακολούθησε μεταπτυχιακά μαθήματα στο Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του γαλλόφωνου Ελεύθερου Πανεπιστήμιου Βρυξελλών. Υπηρέτησε τη θητεία του στο Πολεμικό Ναυτικό (1981-83). Στη συνέχεια, σταδιοδρόμησε ως μόνιμος Ανθυπολοχαγός Διερμηνέας. Μεταξύ των ετών 2009- 17, διατέλεσε Διευθυντής Γραμματειακής και Μεταφραστικής Υποστηρίξεως του Γενικού Επιτελείου Στρατού (ΓΕΣ/ΔΓΜΥ). Προήχθη μέχρι το βαθμό του Ταξιάρχου. Αποστρατεύθηκε την 19 Μαρτίου 2017. Έχει συμμετάσχει σε αποστολές στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αλβανία και την Ουκρανία, και υπό συνθήκες εκστρατείας στη Βοσνία, το Κοσσυφοπέδιο και το Αφγανιστάν. Αρθρογραφεί σε εφημερίδες και δημοσίευσε άρθρα σε στρατιωτικά περιοδικά. Ομιλεί τις γλώσσες Αγγλική, Γαλλική και Ιταλική.**

Πηγή: Himara.gr | Ειδήσεις απ’ την Βόρειο Ήπειρο / αναδημοσίευση από militaire.gr